

DOI 10.31499/2618-0715.1 (8).2022.262727
УДК 364.4:070.48

**НАУКОВА ПЕРІОДИКА ЯК ЗАСІБ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ
СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ**

Коляда Наталія, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-7743-7831>

E-mail: Koliada_n@ukr.net

Ісаченко Вікторія, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-0224-1214>

E-mail: viki.isachenko@gmail.com

Коляда Тетяна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-9202-1196>

E-mail: tetianakoliada@ukr.net

У статті висвітлено роль наукової періодики в популяризації соціальної роботи.

З'ясовано, що важливим джерелом розвитку та популяризації теорії й практики соціальної роботи в Україні та зарубіжних країнах є наукова періодика – журнали, збірники наукових праць, матеріали конференцій тощо, які містять багатий фактологічний матеріал для дослідників у галузі соціальної роботи.

Виокремлено особливості комунікативної складової в підготовці докторів філософії зі спеціальності 231 Соціальна робота.

Перспективи подальших досліджень в цьому напрямі полягають у поєднанні кількісного та якісного аналізу динаміки розвитку комунікативної складової соціальної роботи як науки, наукової періодики як засобу популяризації досліджень у галузі соціальної роботи та інших міждисциплінарних досліджень.

Ключові слова: наукова комунікація, наукова періодика, наукове періодичне фахове видання, соціальна робота, підготовка докторів філософії.

**SCIENTIFIC PERIODICS AS A MEANS OF POPULARIZATION
OF SOCIAL WORK**

Koliada Natalia, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of Social Pedagogy and Social Work Department, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-7743-7831>

E-mail: Koliada_n@ukr.net

Isachenko Victoria, PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor of the of the Department of Social Pedagogy and Social Work, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-0224-1214>

E-mail: viki.isahenko@gmail.com

Koliada Tetiana, PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor of Social Pedagogy and Social Work Department, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-9202-1196>

E-mail: tetianakoliada@ukr.net

The article highlights the role of scientific periodicals as a means of promoting social work. It was found that an important source of development and popularization of the theory and practice of social work in Ukraine and abroad are scientific periodicals – journals, collections of scientific papers, conference proceedings, etc., the content of which contains rich factual material for researchers in social work.

As a result of the analysis the authors highlighted the main trends in the communicative component of social work as a science in general, scientific periodicals as a means of promoting the theory and practice of social work and highlighted the features of the communicative component in training doctors of philosophy in specialty 231 Social work:

- compliance of the subject of scientific publications with the subject area of specialty 231 Social work;
- compliance with the content of periodicals of the draft passport of the scientific specialty 231 Social Work and the content of the vast majority of the scientific component of educational and scientific programs for the preparation of doctors of philosophy in social work;
- coverage of both «narrow» topics and aimed at solving complex problems in the field of social work, its methodology, formation of scientific worldview, philosophical and cultural outlook of the individual;
- publication of interdisciplinary research on social work taking into account the sectoral context and regional characteristics, experience of scientific schools of Ukrainian and foreign scientists (inclusive education; youth work; gender socialization; socio-psychological features of personality development, social groups; social work in the community, etc.).

Prospects for further research in this area are a combination of quantitative and qualitative analysis of the dynamics of the communicative component of social work as a science, scientific periodicals as a means of promoting research in social work and other interdisciplinary research.

Keywords: *scientific communication, scientific periodicals, scientific periodicals, social work, training of doctors of philosophy.*

Постановка проблеми. Важливу роль у розвитку сучасного суспільства виконують отримана в результаті наукового пізнання наукова інформація, її поширення і використання в часі та просторі певними каналами, засобами, методами. Особливе місце в цій системі належить науковій комунікації – «процесу обміну науковою інформацією (ідеями, знаннями, повідомленнями) між ученими і спеціалістами» [30, с. 8].

Сьогодні розвиток науки, досліджень у різних наукових галузях, співпраця вчених неможливі без засобів наукової комунікації, до яких відносять наукову періодику, наукові монографії, матеріали конференцій, наукові педагогічні конференції, наукові бесіди, листування між ученими, семінари, педагогічні виставки, електронні журнали, сайти педагогічних установ, індивідуальні веб-сторінки вчених-педагогів, інтернет-конференції тощо.

У науці комунікація – це «цілісна система взаємопов'язаних компонентів (формальних і неформальних, усних і письмових, між окремими особами і масових та ін.), яка є продуктом історичного розвитку» [25, с. 115]. Так, з кінця ХІХ ст. основними засобами наукової комунікації стали статті, періодична преса, які сьогодні є важливим дослідницьким джерелом. З одного боку, вони є «вагомим «сховищем» значного масиву фактичного матеріалу для вивчення особливостей розв'язання конкретних проблем у певний історичний період, а з іншого – багатим дослідницьким джерелом» [25, с. 115].

В умовах суспільних викликів, що супроводжуються складними політичними та соціально-економічними кризами, постійно зростає інтерес до проблем соціальної роботи, що «зумовлено закономірностями суспільного розвитку і високою соціальною потребою підвищення якості підготовки фахівця-професіонала, заснованої на гуманістичних ідеалах і принципах, з урахуванням його соціальних запитів, здібностей, інтересів, досвіду роботи тощо» [2, с. 4].

Саме соціальну роботу презентували теоретики і практики в контексті дотичності до основних положень Концепції сталого розвитку: «Сукупність професійних практик на індивідуальному, груповому, громадському рівнях може мати вплив на досягнення цілей сталого розвитку суспільства посередництвом змін індивідуальної та соціальної свідомості, поведінки, цінностей, ставлень та стереотипів, норм і традицій, взаємодій та відносин» [10, с. 76].

В Україні в умовах інтеграції відповідно до міжнародних стандартів, підвищення рівня суспільної значущості соціальної роботи відбувається розширення змісту професійної діяльності соціальних працівників та її академізація – «запровадження третього (освітньо-наукового) рівня професійної підготовки фахівців соціальної роботи, розбудови методології наукових досліджень і вкорінення принципів базованої на доказах практики» [4, с. 68].

Тому в контексті академізації нової наукової спеціальності 231 Соціальна робота, що з'явилася в переліку спеціальностей 2015 р., виникла потреба в науково-методичному забезпеченні соціальної роботи загалом та підготовки кадрів вищої кваліфікації – докторів філософії та докторів наук з соціальної роботи.

Важливим джерелом розвитку та популяризації теорії й практики соціальної роботи в Україні та зарубіжних країнах є наукова періодика – журнали, збірники наукових праць, матеріали конференцій тощо, які містять багатий фактологічний матеріал для дослідників у галузі соціальної роботи.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Загальним дослідженням періодичної преси як засобу наукової комунікації присвячені праці І. Зайченка, В. Зябка, Е. Панасенко, К. Присяжнюка, А. Пугач та інших дослідників – представників різних галузей знань. Зокрема, проблема наукової комунікації актуалізується з розвитком соціології, соціології знання, соціології науки, наукознавства тощо. Міждисциплінарний зміст наукової комунікації представлено в працях вітчизняних та зарубіжних дослідників, однак роботи, у яких були б визначені місце та роль періодики як засобу наукової комунікації в розвитку та популяризації теорії та практики соціальної роботи, майже відсутні.

Мета статті – висвітлити роль наукової періодики як засобу популяризації соціальної роботи, виокремити особливості комунікативної складової в підготовці докторів філософії зі спеціальності 231 Соціальна робота.

Виклад основного матеріалу. Розвиток комунікативної складової соціальної роботи як науки нерозривно пов'язаний із загальним розвитком науки, засобів науково-педагогічної комунікації, співпраці вчених-педагогів, підготовки наукових та науково-педагогічних кадрів.

Комунікативна складова докторської підготовки в Україні розвивається в контексті актуалізації наукового та навчально-методичного супроводу підготовки докторів філософії в цілому та в галузі соціальної роботи зокрема [26–27].

На думку теоретиків і практиків у галузі соціальної роботи, «з огляду на запровадження докторських програм із соціальної роботи в закладах вищої освіти (ЗВО) України та інституціоналізації соціальної роботи як науки, потреб ринку праці і подальшої професіоналізації вітчизняної соціальної роботи, важливим є наукове обґрунтування структури, форм організації та змісту професійної підготовки із соціальної роботи» [4].

Спектр засобів наукової комунікації в галузі соціальної роботи умовно класифікуємо на такі групи:

- наукові періодичні видання (зокрема, фахові, внесені до переліку МОН України);
- інші наукові видання: монографії (колективні та одноосібні); збірники наукових праць; матеріали конференцій та інших наукових заходів тощо.

Під час наукових досліджень із соціальної роботи актуальним є розвиток комунікативної складової, зокрема наукової періодики. З-поміж першопрохідців у цьому напрямі – науково-практичний та освітньо-методичний журнал «Практична психологія та соціальна робота» (Інститут психології ім. Г. С. Костюка НАПН України, 1997–2014 рр.) [20], журнал «Психологія та соціальна робота» (Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, виходить з 2002 р.) [24], журнал «Соціальна педагогіка: теорія і практика» (Луганський національний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка, 2007–2013 рр.) [3], «Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму» (виходить з 2011 р.) [7] та інші наукові видання.

Незважаючи на актуальність і потребу в науково-методологічному та теоретико-практичному обґрунтуванні соціальної роботи як науки, тривалий час з початку реалізації освітньо-наукових програм у галузі соціальної роботи (2016–2020 рр.) питання наявності наукових фахових видань, у яких можна публікувати результати дисертаційних досліджень, було «відкритим».

Відповідно до інформаційного джерела osvita.ua. в Україні докторів філософії за спеціальністю 231 Соціальна робота третього (освітньо-наукового) рівня готують одна наукова установа (Інститут проблем виховання Національної академії педагогічних наук України) та одинадцять закладів вищої освіти державної та приватної форм власності (Київський університет імені Бориса Грінченка, Академія праці, соціальних відносин і туризму (м. Київ), Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Херсонський державний університет, Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка, Національний університет «Львівська політехніка», Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Донбаський державний педагогічний університет, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», Запорізький національний університет, Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради).

З одинадцяти закладів, у яких здійснюється підготовка докторів філософії та докторів наук із соціальної роботи, лише чотири є засновниками фахових наукових періодичних видань зі спеціальності 231 Соціальна робота: Інститут проблем виховання Національної академії педагогічних наук України, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка, Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Відповідно до Мережі фахових наукових періодичних видань України [15] успішно функціонують тринадцять періодичних фахових наукових видань зі спеціальності 231 Соціальна робота категорії «Б» (станом на 01.02.2022 р.), з-поміж яких – вісім журналів, п'ять збірників наукових праць. Засновники, співзасновники видань – заклади вищої освіти, наукові установи України:

– «Social Work and Education» (Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка) [31];

– «Адаптивне управління: теорія і практика» (Серія Педагогіка) [1];

– «Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка» (Серія «Соціальна робота») [8];

– «Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського» [16];

– «Науковий вісник Ужгородського університету» (Серія: «Педагогіка. Соціальна робота») [17];

– «Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова» (Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи) [18];

– «Проблеми сучасного підручника» (Інститут педагогіки НАПН України) [22];

– «Професійна освіта: методологія, теорія та технології» (ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» [23];

– «Соціальна робота та соціальна освіта» (Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини) [28];

– «Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді» (Інститут проблем виховання НАПН України) [29].

– «Ввічливість. Humanitas» (Волинський національний університет імені Лесі Українки) [6];

– «Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка». Серія Педагогічна [9].

З метою узагальнення вихідних установчих даних про наукові фахові видання зі спеціальності 231 Соціальна робота (категорія «Б») ми проаналізували сайти видань, які відповідають вимогам наказу МОН України «Про внесення змін до Порядку формування Переліку наукових фахових видань», затверджений Міністерством освіти і науки України від 15 січня 2018 року № 32» [21].

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

**ФАХОВІ ПЕРІОДИЧНІ НАУКОВІ ВИДАННЯ
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 231 СОЦІАЛЬНА РОБОТА**

(складено відповідно до Мережі фахових наукових періодичних видань України [15] категорії «Б»
станом на 01.02.2022 р.)

№ з/п	Назва видання	Рік заснування / внесено до категорії «Б»	Періодичність виходу	Спеціальності	Тематичні рубрики	Міжнародні бази та каталоги, які індексують видання
1.	«Social Work and Education» (Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка) http://journals.ura.n.ua/swe/about	2014 р. / 2020 р.	4 рази на рік (Архів на сайті з 2014 р.)	011 Освітні, педагогічні науки. 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями). 231 Соціальна робота.	Теорія та історія соціальної роботи і соціальної педагогіки. Професійна підготовка соціальних працівників і соціальних педагогів. Філософія освіти. Освітологія. Психологія. Право соціального забезпечення. Соціальна політика. Соціологія. Соціальна економіка. Рецензії.	Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського; Citefactor; Index Copernicus; DOAJ- Directory of Open Access Journal.
2.	«Адаптивне управління: теорія і практика» (Серія «Педагогіка»)	2016 р. / 2017 р.	2 рази на рік (Архів на сайті з 2016 р.)	011 Освітні, педагогічні науки. 012 Дошкільна освіта. 013 Початкова	Теорія, методологія і технології адаптивного управління соціально-педагогічними системами. Теоретичні засади кваліметричних	Google Scholar; Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

	https://amtp.org.ua/index.php/journal			освіта. 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями) 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями). 016 Спеціальна освіта. 231 Соціальна робота.	досліджень в адаптивному управлінні освітою. Управління адаптивними процесами в освітній теорії і практиці. Зарубіжний досвід розвитку теорії і практики адаптивного управління соціально-педагогічними системами. Адаптивний менеджмент освіти. Історія розвитку адаптивного управління в системі «людина – людина».	
3.	«Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка» (Серія: «Соціальна робота») https://visnyk.soch.robota.knu.ua/index.php/journal	2016 р. / 2021 р.	2 рази на рік (Архів на сайті з 2017 р.)	231 Соціальна робота. 053 Психологія. 011 Педагогіка.	Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Соціальна реабілітація. Професійна підготовка соціальних працівників. Соціальна психологія. Психологія. Освіта/педагогіка.	Open Ukrainian Citation Index (OUCI); Google Scholar; Public Knowledge Project (PKP); CrossRef; DOAJ; OJS.
4.	«Науковий вісник Південноукраїнського національного	1997 р. / 2020 р.	4 рази на рік (Архів на сайті	011 Освітні, педагогічні науки. 012 Дошкільна	Поділу за тематичними рубриками немає.	Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського;

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

	<p>педагогічного університету імені К. Д. Ушинського»</p> <p>https://nv.pdpu.edu.ua/</p>		<p>з 2016 р.)</p>	<p>освіта. 013 Початкова освіта. 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями). 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями). 016 Спеціальна освіта. 231 Соціальна робота.</p>		<p>Google Scholar; ULRICHSWEB Global Serials Directory; CrossRef; Polska Bibliografia Naukowa (PBN); Research Bible (Academic Resource Index); Directory of Research Journals Indexing; Scilit (The Scientific Literature database); WorldCat; Eurasian Scientific Journal Index (ESJI); Scientific Indexing Services (SIS); Directory of Open Access Journals; ERICPLUS (European Reference Index for the Humanities and Social Sciences); Base (Bielefeld Academic Search Engine); Index Copernicus/ICI Journals Master List.</p>
--	--	--	-------------------	--	--	---

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

5.	«Науковий вісник Ужгородського університету» (Серія: «Педагогіка. Соціальна робота») http://visnyk-ped.uzhnu.edu.ua/index	1998 р., / 2020 р.	2 рази на рік (Архів на сайті з 2018 р.)	011 Освітні, педагогічні науки. 012 Дошкільна освіта. 013 Початкова освіта. 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями). 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями). 016 Спеціальна освіта. 231 Соціальна робота.	Поділу за тематичними рубриками немає.	Google Scholar; Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського; Index Copernicus International
6.	«Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова» (Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи) http://www.chasopys.ps.npu.kiev.ua/	2004 р. / 2020 р.	6 разів на рік (Архів на сайті з 2014 р.)	011 Освітні, педагогічні науки. 012 Дошкільна освіта. 013 Початкова освіта. 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями). 015 Професійна освіта (за	Поділу за тематичними рубриками немає.	Index Copernicus International

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

				спеціалізаціями). 016 Спеціальна освіта). 231 Соціальна робота.		
7.	«Проблеми сучасного підручника» (Інститут педагогіки НАПН України) http://ipvid.org.ua/about/	2002 р. / 2020 р.	2 рази на рік (Архів на сайті з 2011 р.)	011 Освітні, педагогічні науки. 012 Дошкільна освіта. 013 Початкова освіта. 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями). 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями). 231 Соціальна робота.	Актуальні питання теорії підручникотворення. Особливості створення сучасної навчальної і науково-методичної літератури.	Index Copernicus; Google Scholar; Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.
8.	«Професійна освіта: методологія, теорія та технології» (ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені	2015 р. / 2020 р.	2 рази на рік (Архів на сайті з 2015 р.)	011 Освітні, педагогічні науки. 012 Дошкільна освіта. 013 Початкова освіта. 014 Середня освіта (за предметними	Поділу за тематичними рубриками немає.	Google Scholar; Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

	Григорія Сковороди») https://education-journal.org/index.php/journal			спеціальностями). 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями). 016 Спеціальна освіта). 231 Соціальна робота.		
9.	«Соціальна робота та соціальна освіта» (Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини) http://srso.udpu.edu.ua/about	2018 р. / 2020 р.	2 рази на рік (Архів на сайті з 2018 р.)	231 Соціальна робота. 011 Освітні, педагогічні науки. 015 Професійна освіта. 016 Спеціальна освіта.	Теорія і методологія соціальної роботи та соціальної освіти. Практика соціальної роботи та соціальної освіти. Менеджмент соціальної роботи та соціальної освіти. Розвиток професійних компетентностей соціальних працівників. Молодіжна робота. Молодіжна політика. Історія соціальної роботи та соціальної освіти. Підготовка докторів філософії. Рецензії. Інформація.	Google Scholar; Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.
10.	«Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської	1998 р. / 2020 р.	1 раз на рік (Обсяг: 2 книги (до 65 ум. друк. арк.))	011 Освітні, педагогічні науки. 231 Соціальна робота.	Поділу за тематичними рубриками немає.	Index Copernicus International; ERIH PLUS; Google Scholar; Ulrich's Periodicals

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

	молоді» (Інститут проблем виховання НАПН України) https://zbirnyk.ipv.org.ua/ua/		(Архів на сайті з 2013 р.)			Directory; Наукова періодика України.
11.	«Ввічливість. Humanitas» (Волинський національний університет імені Лесі Українки) http://journals.vnu.volyn.ua/index.php/humanitas/homepage	2021 р. / 2021 р.	6 разів на рік (Архів на сайті з 2021 р.)	231 Соціальна робота. 232 Соціальне забезпечення.	Актуальні проблеми соціальної роботи. Актуальні проблеми соціального забезпечення.	Не вказано
12.	«Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка. Серія педагогічна» http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/pedagogics/issue/archive	1969 р. / 2021 р.	1 – 2 рази на рік (Архів на сайті з 2003 р.)	011 Освітні, педагогічні науки. 012 Дошкільна освіта. 013 Початкова освіта. 014 Середня освіта (за спеціалізаціями). 015 Професійна освіта. 016 Спеціальна освіта. 231 Соціальна робота.	Поділу за тематичними рубриками немає.	Google Scholar; Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

За результатами проведеного аналізу відзначаємо, що редколегії повністю виконують обов'язкової вимоги щодо представлення наукових публікацій на офіційних веб-сторінках видань, забезпечуючи широкий доступ до результатів науково-практичних досліджень для фахівців соціальної сфери, майбутніх соціальних працівників, здобувачів наукового ступеня доктора філософії з соціальної роботи та інших науковців. Зокрема, архів випусків на сайті презентовано з 2003 р. – 1 видання, 2011 р. – 1 видання, 2013 р. – 1 видання, 2014 р. – 2 видання, 2015 р. – 1 видання, 2016 р. – 2 видання, 2017 р. – 1 видання, 2018 р. – 2 видання, 2021 р. – 1 видання.

Періодичність виходу наукових видань відповідно до свідоцтв про реєстрацію засобу масової інформації варіюється від 1 до 6 разів на рік: 1 видання виходить – 1 раз на рік (але варто зауважити, що в обсязі 2 книг – до 65 ум. друк. арк.), 9 видань – 2 рази на рік, 2 видання – 6 разів на рік.

В окремих виданнях, які публікують статті за декількома спеціальностями (011 Освітні, педагогічні науки, 012 Дошкільна освіта, 013 Початкова освіта, 014 Середня освіта, 015 Професійна освіта, 016 Спеціальна освіта, 231 Соціальна робота), немає чіткого поділу за тематичними рубриками, що часткового ускладнює процес пошуку необхідної інформації в публікаційних матеріалах.

Редколегії переважної більшості наукових видань постійно працюють над включенням до міжнародних каталогів, розширенням участі у світових наукометричних базах даних, що забезпечує інтеграцію науковців, авторів публікацій, до світової наукової спільноти. Свідченням цьому є позитивна динаміка цитованості праць науковців та видань у цілому.

Більшість журналів та збірників є міждисциплінарними, чим забезпечують апробацію результатів досліджень одразу кількох спеціальностей: 231 Соціальна робота, 053 Психологія, 011 Освітні, педагогічні науки, 015 Професійна освіта; 016 Спеціальна освіта та ін.

Аналіз назв тематичних рубрик свідчить про відповідність змістового наповнення періодичних фахових видань проекту паспорта наукової спеціальності 231 Соціальна робота [14] та змісту переважної більшості наукової складової освітньо-наукових програм з підготовки докторів філософії з соціальної роботи, наприклад, освітньо-наукової програми, що впродовж 2016 – 2022 рр. реалізується в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини [19].

Останнім часом на сторінках періодичних видань актуалізувалася проблематика підготовки наукових, науково-педагогічних кадрів з соціальної роботи. Редакційні колеги окремих видань започатковують спеціальні тематичні рубрики, наприклад, рубрика «Підготовка докторів філософії» – в журналі «Соціальна робота та соціальна освіта» (2021, вип. 2 (7) [11–13]).

З метою інформування наукової спільноти про стан підготовки та захисту докторів філософії зі спеціальності 231 Соціальна робота (кількість, тематика, заклади вищої освіти та наукові установи тощо) автори також узагальнюють та систематизують дисертаційні матеріали за такими критеріями: тема дисертації; науковий керівник; дата захисту; спеціалізована вчена рада, склад ради; рішення спеціалізованої вченої ради про присудження ступеня доктора філософії, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України; анотація дисертації; список опублікованих праць за темою дисертації [11, с. 327–328].

Джерельною базою кількісного аналізу тем дисертацій з соціальної роботи стали: накази Міністерства освіти і науки України, дисертаційні матеріали (дисертації, відгуки рецензентів, офіційних опонентів, відеозаписи процедури захисту дисертації), що оприлюднюються на офіційних сайтах ЗВО, наукових установ [11, с. 327–328].

Перспективи подальшої роботи автори вбачають у поєднанні кількісного та якісного аналізу тем дисертацій з соціальної роботи з метою інформування наукової спільноти про стан підготовки та захисту докторів філософії зі спеціальності 231 Соціальна робота, певного обліку й систематизації тематики досліджень, що надасть можливість формування узагальненого і системного уявлення про характер і напрями наукових досліджень зі спеціальності, що відповідають викликам часу, а також спонукатиме до виявлення тенденцій у розвитку соціальної роботи.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок. Отже, проаналізувавши сучасну фахову періодику, ми виокремили основні тенденції розвитку комунікативної складової соціальної роботи як науки в цілому, наукової періодики як засобу популяризації теорії і практики соціальної роботи та виявили особливості комунікативної складової в підготовці докторів філософії зі спеціальності 231 Соціальна робота, зокрема:

- відповідність тематики наукових публікацій предметній галузі спеціальності 231 Соціальна робота;
- відповідність змістового наповнення періодичних фахових видань проекту паспорта наукової спеціальності 231 Соціальна робота та змісту переважної більшості наукової складової освітньо-наукових програм підготовки докторів філософії з соціальної роботи;
- висвітлення як «вузької» тематики, так і спрямованої на розв'язання комплексних проблем у галузі соціальної роботи, її методології, формування наукового та філософсько-культурного світогляду особистості;
- оприлюднення результатів міждисциплінарних досліджень з соціальної роботи з урахуванням галузевого контексту і регіональних особливостей, досвіду наукових шкіл українських та зарубіжних учених (інклюзивна освіта; молодіжна робота; гендерна соціалізація; соціально-психологічні особливості розвитку особистості, соціальних груп; соціальна робота в громаді тощо).

Перспективи подальших досліджень в цьому напрямі полягають у поєднанні кількісного та якісного аналізу динаміки розвитку комунікативної складової соціальної роботи як науки, наукової періодики як засобу популяризації досліджень у галузі соціальної роботи та інших міждисциплінарних досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адаптивне управління: теорія і практика (Серія Педагогіка) : вебсайт. [URL: https://amtp.org.ua/index.php/journal](https://amtp.org.ua/index.php/journal) (дата запиту: 27.04.2022).
2. Актуальні проблеми соціальної роботи: теорія і практика : колективна монографія / І. В. Албул, О. Д. Балдинюк, О. М. Бойко [та ін.] ; за ред. Н. М. Коляди. Умань : Візаві, 2020. 234 с.
3. Алексєєнко Т. Ф. Роль концептуалізації в розвитку соціально-педагогічного знання. *соціальна педагогіка: теорія та практика*. 2013. № 4. С. 66–71.
4. Бойко О. Докторська підготовка із соціальної роботи у Великій Британії: орієнтація на ринок праці. *Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму*. 2019. №1. С. 60–69.
5. Таланова Ж. В. Докторська підготовка у світі та Україні. Київ : Міленіум, 2010. 475 с.

6. Ввічливість. Humanitas : вебсайт. URL: <http://journals.vnu.volyn.ua/index.php/humanitas/homepage> (дата запиту: 27.04.2022).
7. Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму : вебсайт. URL: <https://www.socosvita.kiev.ua/publishing/bulletin> (дата запиту: 27.04.2022).
8. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Серія «Соціальна робота») : вебсайт. URL: <https://visnyk.soch.robota.knu.ua/index.php/journal> (дата запиту: 27.04.2022).
9. Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка. Серія педагогічна : вебсайт. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/pedagogics/issue/archive> (дата запиту: 27.04.2022).
10. Докторські програми в Україні: досвід НАУКМА / за ред. В. П. Моренця. Київ : Універ. вид-во «Пульсари», 2010. 160 с.
11. Коляда Н., Моргай Л. Дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Спеціальність 231 Соціальна робота. 2020 – 2021 рр. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2021. № 2 (7). С. 315–363.
12. Коляда Н., Левченко Н., Заболотна О. Підготовка докторів філософії із соціальної роботи в Україні: перший досвід та перспективи розвитку. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2021. № 2 (7). С. 303–316.
13. Кравченко О., Коляда Н. Підготовка PhD здобувачів до управління науковими проектами: з досвіду реалізації ОНП «Соціальна робота». *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2021. № 2 (7). С. 317–325.
14. Лютий В. П. Паспорт спеціальності 231 «Соціальна робота» : матеріали круглого столу «Запровадження програм підготовки докторів філософії з соціальної роботи» (Київ, АПСВТ, 25 жовтня 2017 р.). URL: <https://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/Lutyi> (дата запиту: 27.04.2022).
15. Перелік наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора наук, кандидата наук та ступеня доктора філософії. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/наука> (дата запиту: 27.04.2022).
16. Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського : вебсайт. URL: <https://nv.pdpu.edu.ua/> (дата запиту: 27.04.2022).
17. Науковий вісник Ужгородського університету (Серія: «Педагогіка. Соціальна робота») : вебсайт. URL: <http://visnyk-ped.uzhnu.edu.ua/index> (дата запиту: 27.04.2022).
18. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи) : вебсайт. URL: <http://www.chasopys.ps.npu.kiev.ua/> (дата запиту: 27.04.2022).
19. Освітньо-наукова програма зі спеціальності 231 Соціальна робота (2021). Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. URL: <https://cutt.ly/iKWQmZw>
20. Практична психологія та соціальна робота. URL: <http://library.univer.kharkov.ua/OpacUnicode/index.php?url=/notices/index/IdNotice:139884/Source:default/year:2013> (дата запиту: 27.04.2022).
21. Про внесення змін до Порядку формування Переліку наукових фахових видань : Наказ Міністерства освіти і науки України від 18.11.2020 № 1437. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0141-21#Text> (дата запиту: 27.04.2022).
22. Проблеми сучасного підручника : вебсайт. URL: <http://ipvid.org.ua/about/> (дата запиту: 27.04.2022).
23. Професійна освіта: методологія, теорія та технології : вебсайт. URL: <https://education-journal.org/index.php/journal> (дата запиту: 27.04.2022).
24. Психологія та соціальна робота. URL: <http://psysocwork.onu.edu.ua/> (дата запиту: 27.04.2022).
25. Пугач А. До питання методології дослідження періодичної преси. *Педагогічні науки* : зб. наук. праць. Херсон : ХДУ, 2005. Вип. 40. С. 110–115.
26. Семигіна Т. Методичні рекомендації до написання дисертації доктора філософії зі спеціальності 231 «Соціальна робота». Київ : Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 41 с.
27. Семигіна Т. В. Використання дискурс-аналізу в дослідженнях із соціальної роботи. *Наукові записки НАУКМА*. 2001. Том 19. Спеціальний випуск : у двох частинах. Частина 2. С. 322–325.

28. Соціальна робота та соціальна освіта : вебсайт. URL: <http://srso.udpu.edu.ua/about> (дата запиту: 27.04.2022).
29. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : вебсайт. URL: <https://zbirnyk.ipv.org.ua/ua/> (дата запиту: 27.04.2022).
30. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник. 3-тє вид. Київ : Знання-Прес, 2003. 295 с.
31. Social Work and Education : вебсайт. URL: <http://journals.uran.ua/swe/about> (дата запиту: 27.04.2022).

REFERENCES

1. Adaptivne upravlinnia: teoriia i praktyka (Seriia Pedahohika) : vebsait. URL: <https://amtp.org.ua/index.php/journal> (data zapytu: 27.04.2022).
2. Aktualni problemy sotsialnoi roboty: teoriia i praktyka : kolektyvna monohrafiia / I. V. Albul, O. D. Baldyniuk, O. M. Boiko [ta in.] ; za red. N. M. Koliady. Uman : Vizavi, 2020. 234 s.
3. Aliksieienko T. F. Rol kontseptualizatsii v rozvytku sotsialno-pedahohichnoho znannia. Sotsialna pedahohika: teoriia ta praktyka. 2013. № 4. S. 66–71.
4. Boiko O. Doktorska pidhotovka iz sotsialnoi roboty u Velykii Brytanii: orientatsiia na rynok pratsi. Visnyk Akademii pratsi, sotsialnykh vidnosyn i turyzmu. 2019. №1. S. 60–69.
5. Talanova Zh. V. Doktorska pidhotovka u sviti ta Ukraini. Kyiv: Milenium, 2010. 475 s.
6. Vvichlyvist. Humanitas : vebsait. URL: <http://journals.vnu.volyn.ua/index.php/humanitas/homepage> (data zapytu: 27.04.2022).
7. Visnyk Akademii pratsi, sotsialnykh vidnosyn i turyzmu: vebsait. URL: <https://www.socosvita.kiev.ua/publishing/bulletin> (data zapytu: 27.04.2022).
8. Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka (Seriia «Sotsialna robota») : vebsait. URL: <https://visnyk.soch.robota.knu.ua/index.php/journal> (data zapytu: 27.04.2022).
9. Visnyk Lvivskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriia pedahohichna : vebsait. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/pedagogics/issue/archive> (data zapytu: 27.04.2022).
10. Doktorski prohramy v Ukraini: dosvid NaUKMA / za red. V.P. Morentsia. Kyiv : Univer. vyd-vo «Pulsary», 2010. 160 s.
11. Koliada N., Morhai L. Dysertatsii na zdobuttia naukovooho stupenia doktora filosofii. spetsialnist 231 sotsialna robota. 2020 – 2021 rr. Sotsialna robota ta sotsialna osvita. 2021. № 2 (7). S. 315–363.
12. Koliada N., Levchenko N., Zabolotna O. Pidhotovka doktoriv filosofii iz sotsialnoi roboty v Ukraini: pershyi dosvid ta perspektyvy rozvytku. Sotsialna robota ta sotsialna osvita. 2021. № 2 (7). S. 303–316.
13. Kravchenko O., Koliada N. Pidhotovka PhD zdobuvachiv do upravlinnia naukovyimi proiektamy: z dosvidu realizatsii ONP «Sotsialna robota». Sotsialna robota ta sotsialna osvita. 2021. № 2 (7). S. 317–325.
14. Liutyi V. P. Pasport spetsialnosti 231 «Sotsialna robota»: Materialy kruhloho stolu «Zaprovadzhennia prohram pidhotovky doktoriv filosofii z sotsialnoi roboty» (Kyiv, APSVT, 25 zhovtnia 2017 r.). URL: <https://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/Lutyi> (data zapytu: 27.04.2022).
15. Perelik naukovykh fakhovykh vydan Ukrainy, v yakkh mozhut publikuvatysia rezultaty dysertatsiinykh robit na zdobuttia naukovykh stupeniv doktora nauk, kandydata nauk ta stupenia doktora filosofii. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nauka> (data zapytu: 27.04.2022).
16. Naukovyi visnyk Pivdenoukrajinskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni K. D. Ushynskoho : vebsait. URL: <https://nv.pdpu.edu.ua/> (data zapytu: 27.04.2022).
17. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu (Seriia: «Pedahohika. Sotsialna robota») : vebsait. URL: <http://visnyk-ped.uzhnu.edu.ua/index> (data zapytu: 27.04.2022).
18. Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova (Seriia 5. Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy) : vebsait. URL: <http://www.chasopys.ps.npu.kiev.ua/> (data zapytu: 27.04.2022).
19. Osvitno-naukova prohrama zi spetsialnosti 231 Sotsialna robota (2021). Umanskyi derzhavnyi pedahohichniy universytet imeni Pavla Tychyny. URL: <https://cutt.ly/iKWQmZw> (data zapytu: 27.04.2022).

20. Praktychna psykholohiia ta sotsialna robota. URL: <http://library.univer.kharkov.ua/OpacUnicode/index.php?url=/notices/index/IdNotice:139884/Source:default/year:2013> (data zapytu: 27.04.2022).
21. Pro vnesennia zmin do Poriadku formuvannia Pereliku naukovykh fakhovykh vydan : Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 18.11.2020 № 1437. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0141-21#Text> (data zapytu: 27.04.2022)
22. Problemy suchasnoho pidruchnyka : vebsait. URL: <http://ipvid.org.ua/about/> (data zapytu: 27.04.2022).
23. Profesiina osvita: metodolohiia, teoriia ta tekhnolohii : vebsait. URL: <https://education-journal.org/index.php/journal> (data zapytu: 27.04.2022).
24. Psykholohiia ta sotsialna robota. URL: <http://psysocwork.onu.edu.ua/> (data zapytu: 27.04.2022).
25. Puhach A. Do pytannia metodolohii doslidzhennia periodychnoi presy. Pedahohichni nauky: zb. nauk. prats. Kherson : KhDU, 2005. Vyp. 40. S. 110–115.
26. Semyhina T. Metodychni rekomendatsii do napysannia dysertatsii doktora filosofii zi spetsialnosti 231 «Sotsialna robota». Kyiv : Akademiia pratsi, sotsialnykh vidnosyn i turyzmu, 2020. 41 s.
27. Semyhina T. V. Vykorystannia diskurs-analizu v doslidzhenniakh iz sotsialnoi roboty. Naukovi zapysky NaUKMA. 2001. Tom 19. Spetsialnyi vypusk : u dvokh chastynakh. Chastyna 2. S. 322–325.
28. Sotsialna robota ta sotsialna osvita : vebsait. URL: <http://srsou.edu.ua/about> (data zapytu: 27.04.2022).
29. Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi : vebsait. URL: <https://zbirnyk.ipv.org.ua/ua/> (data zapytu: 27.04.2022).
30. Sheiko V. M., Kushnarenko N. M. Orhanizatsiia ta metodyka naukovo-doslidnytskoi diialnosti: pidruchnyk. 3-tie vyd. Kyiv : Znannia-Pres, 2003. 295 s.
31. Social Work and Education : vebsait. URL: <http://journals.uran.ua/swe/about> (data zapytu: 27.04.2022).

DOI 10.31499/2618-0715.1 (8).2022.262728
УДК 378.22:001.8

**ДОСЛІДНИЦЬКА СКЛАДОВА В ПІДГОТОВЦІ
PHD-ЗДОБУВАЧІВ**

Безлюдний Олександр, доктор педагогічних наук, професор, ректор Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-5191-4054>

E-mail: bezludniy oi@ukr.net

Кравченко Оксана, доктор педагогічних наук, професор, декан факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-9732-6546>

E-mail: okskravchenko@ukr.net

Сафін Олександр, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-5745-8635>

E-mail: 245440ss@gmail.com

Коляда Наталія, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-7743-7831>

E-mail: Koliada_n@ukr.net

У статті узагальнено практичний досвід Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини створення організаційних та технологічних умов для формування дослідницьких компетентностей у PhD-здобувачів. На факультеті соціальної та психологічної освіти реалізують три освітньо-наукові програми, здобувачі яких долучаються до роботи наукових структурних підрозділів факультету, що забезпечує як здійснення науково-дослідницьких розвідок, так і організацію освітнього процесу з формування фахових компетентностей та програмних результатів навчання за ОНП. Увагу приділяють проведенню різного рівня конференцій та семінарів. Такі заходи є класичною формою надання можливостей молодим ученим апробувати результати своїх досліджень, презентувати в науковому колі під час виступів, удосконалювати навички наукової комунікації. Важливим напрямом, що забезпечує поєднання навчання із науковими дослідженнями під час реалізації ОП, є розробка науково-дослідних тем, розробка і реалізація дослідницьких проєктів у межах грантового фінансування. Розвитку наукових інтересів здобувачів вищої освіти сприяє участь у роботі Наукового товариства студентів та аспірантів факультету та Ради молодих науковців Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Ключові слова: освітньо-наукова програма, заклад вищої освіти, наукова діяльність, аспірант, гарант, науковий керівник.